

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ ОBOB'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

01.11.13 18:06 | Автор(и) МАРЧЕНКО ВІКТОР БОРИСОВИЧ, к.ю.н., доцент, Приватний вищий навчальний заклад "Європейський університет"; КОВТУН АННА ОЛЕКСАНДРІВНА, магістрант

Приватного вищого навчального закладу "Європейський університет" (м.Київ) |

[Науково-практична Інтернет-конференція 11.12.2013](#) - [Секція №3](#)

Правова природа договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів загалом та особливості його укладання залишаються недостатньо дослідженими в українській правовій науці, не дивлячись на достатньо тривалий час запровадження даного інституту. Ця обставина не дозволяє чітко визначити місце вказаного договору в системі договірних регулювань страхових відносин та особливості відповідного договірних правозастосування. За свідченнями фахівців, однією з поширених категорій цивільних справ, що вирішуються загальними судами, є справи, що виникають із договорів страхування [5]. При вирішенні справ зазначеної категорії досить часто виникають труднощі, пов'язані з застосуванням до спірних страхових правовідносин норм чинного законодавства України.

Як відзначається в літературі, договір страхування виконує дві основні функції [4, с. 157]. По-перше, це – юридичний факт, з яким норми права пов'язують виникнення (а також зміни і припинення) зобов'язань. Це означає, що договір як угода сторін є юридичним фактом, на підставі якого виникають договірні зобов'язання і правові відносини. По-друге, оскільки сторони договору не лише встановлюють між собою правовий зв'язок, а й тією чи іншою мірою визначають його зміст, то договір є ще й засобом регулювання відносин, формування умов, на яких будується правовий зв'язок його учасників.

Особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (договорів ОСЦПВ) регулюються Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [2] (ЗУ ОСЦПВ) та Положенням про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів [3].

Аналіз зазначених документів показує, що однією з головних особливостей укладання договорів ОСЦПВ, що виділяє їх серед деяких інших видів страхових договорів є, на наш погляд, форма укладання. Форма укладання договору ОСЦПВ залежить від виду цього договору. Відповідно до статті 10 ЗУ ОСЦПВ передбачено два види таких договорів: внутрішній договір обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (внутрішній договір страхування) та договір міжнародного обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності (договір міжнародного страхування).

Договори міжнародного страхування, які діють на території країн – членів міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка», посвідчуються відповідним уніфікованим сертифікатом «Зелена картка», що визнається і діє в цих країнах. Страховий сертифікат «Зелена картка» відповідно до п.1.11. статті 1 ЗУ ОСЦПВ є сертифікатом єдиної форми, що застосовується в країнах – членах міжнародної системи автомобільного страхування «Зелена картка», які зазначені і не викреслені у такому сертифікаті. Відповідно до п.1.8. статті 1 ЗУ ОСЦПВ єдиною формою внутрішнього договору страхування, яка посвідчує укладення такого договору є страховий поліс.

Таким чином, факт укладання договору ОСЦПВ посвідчується певним страховим свідоцтвом (полісом, сертифікатом), що постає єдиною формою цього виду договору страхування. Адже ЗУ ОСЦПВ не передбачає можливості укладення договору ОСЦПВ у вигляді окремої письмової угоди між страхувальником і страховиком, де визначаються взаємні права і обов'язки страховика та страхувальника, як це передбачено статтею 16 ЗУ «Про страхування» [1].

За відсутності окремої письмової форми права і обов'язки сторін договору ОСЦПВ, хоча б у загальному вигляді, могли б бути визначені в ЗУ ОСЦПВ, однак чіткого переліку таких прав і обов'язків там немає. Водночас статті 20 та 21 ЗУ «Про страхування» містять переліки зобов'язань відповідно страховика та страхувальника. Так, до зобов'язань страховика відносяться, зокрема, наступні: ознайомити страхувальника з умовами та правилами страхування; вжити заходів щодо оформлення всіх необхідних документів для своєчасного здійснення страхової виплати; здійснити страхову виплату або виплату страхового відшкодування у передбачений договором строк; відшкодувати витрати, понесені страхувальником при настанні страхового випадку щодо запобігання або зменшення збитків; не

розголошувати відомостей про страхувальника та його майнове становище тощо.

Серед переліку зобов'язань страховика звернемо увагу на один із них, що стосується його обов'язку ознайомити страхувальника з умовами та правилами страхування. Згідно із статтею 16 ЗУ "Про страхування" договори страхування укладаються відповідно до правил страхування. Відповідно до статті 17 зазначеного закону правила страхування розробляються страховиком для кожного виду страхування окремо і підлягають реєстрації в Уповноваженому органі при видачі ліцензії на право здійснення відповідного виду страхування.

У публікаціях звертається увага на те, що правовими підставами для визнання факту ознайомлення клієнта з правилами страхування є докази, що ці правила були видані клієнту до укладання договору. Таким доказом може бути фраза в договорі про ознайомлення клієнта з правилами страхування із зазначенням того, що ці правила були видані клієнту до укладання договору, точної назви і реєстраційних реквізитів цих правил. Інакше згадана фраза не може стати доказом ознайомлення клієнта з правилами страхування навіть за наявності підпису клієнта під договором. За таких умов договір страхування може бути визнаний у судовому порядку недійним, якщо буде визнано, що волевиявлення сторони-страхувальника не відповідало його внутрішній волі, оскільки він діяв під впливом помилки [6].

Таким чином, законом про ОСЦПВ передбачена по суті спрощена порівняно із ЗУ «Про страхування» форма укладання договору ОСЦПВ. При цьому окремо і чітко не визначаються права і обов'язки сторін, не передбачено обов'язок страховика розробити детальні правила страхування та ознайомити страхувальника із умовами даного виду страхування. Такий спрощений і скорочений порядок укладання договору ОСЦПВ суттєво зменшує юридичні гарантії прав страхувальника та третіх осіб щодо забезпечення виконання страховиком своїх зобов'язань за цим договором. Отже, ЗУ ОСЦПВ вимагає суттєвого вдосконалення шляхом доповнення відповідними нормами щодо вищезазначених положень.

Список використаних джерел:

1. Про страхування: Закон України: від 7 березня 1996 р. №86 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України: від 1 липня 2004 р. № 1961 // Відомості Верховної Ради. – 2005. – № 1. – Ст. 1.
3. Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: розпорядження Держфінпослуг: від 27.10.2011 № 673 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 100. – Ст.3679.
4. Страхування: Підручник / Керівн. авт. кол. і наук ред. С.С. Осадець. – К.: КНЕУ, 2006. – 599с.
5. Окунев І. Цивільні справи про стягнення страхового відшкодування. Деякі проблемні питання судового відшкодування / І. Окунев // Юридична газета. – 12 жовтня 2010 року.
6. Хорін Л. Правові підстави ознайомлення з правилами страхування / Л. Хорін. [Електронний ресурс]: Юстиніан. – 2009. – № 9. – Режим доступу: <http://justinian.ua/article.php?id=3167> {jcomments on}

[< Попередня](#)

[Наступна >](#)